

Latvijas Nacionālās bibliotēkas

Literatūras ceļvedis

L N B

LATVIJAS
NACIONĀLĀ
BIBLIOTĒKA

Marts

Nr. 2/2022

ISSN 2592-8392

Literatūras ceļvedis

Marta "Literatūras ceļvedis" sastop savus lasītājus mums visiem tik sarežģītajā skumju, sāpju, sašutuma un neskaidras nākotnes apzināšanās laikā. Un vienlaikus arī – smagu pārdomu, vēsturē pielaistu kļūdu atzīšanas un cilvēciskas līdzcietības izjūtu periodā, kad mūsu apziņā bezcerība cīnās ar cerībām uz ko daudz gaišāku nākotnē. Protams, mēs visi ceram, ka šis ne vien Ukrainu, bet visu pasauli ietekmējošais nežēlīgais un skaudrais laika nogrieznis ceļā uz *bezputina* pasauli noslēgsies iespējami ātri, tomēr aizmirsties tas nedrīkst nekad. Šobrīd lielākajai daļai līdzcilvēku palīdz sajūta, ka nesēžam klēpī saliktām rokām, bet darām to, kas ir katra no mums spēkos un ko liek darīt mūsu sirdsapziņa. Mēs, "Literatūras ceļveža" veidotāji, šobrīd esam uzsākuši darbu pie speciālnumura, kurš būs veltīts ukraiņu literatūrai, autoriem un tulkotājiem un nonāks pie lasītājiem aprīlī.

Zināms, ka smagu pārbaudījumu izdzīvošanas metodes ir katram savas – no praktiskas palīdzības bēgļiem, ziedošanas, fiziskām nodarbēm un pastaigām līdz sekošanai ziņu kanāliem un sociālajiem medijiem. Esam lasījuši vai uzklauzījuši speciālistu ieteikumus, kā strādāt ar savām emocijām. Un ir pierādījies (un to atzinuši arī vairāki bibliotēku kolēģi), ka vienas no pārbaudītām zālēm smagās situācijās ir un paliek savu tiešo darba pienākumu veikšana, kā arī grāmatas lasīšana. Jo brīžos, kad nespējam notikumu gaitu ietekmēt personiski, var palīdzēt kaut neliela aizmīšanās, uz laiku pārceļoties citā realitātē. Vai arī izzinot savas saknes, vēsturi, literatūru, kas, protams, ir nozīmīgi jebkuros apstākļos. Minētajai tematikai veltīta mūsu izdevuma marta numura sadaļa "Biogrāfiskā

proza" – tajā iekļauti trīs brīnišķīgi, kaut pilnīgi atšķirīgi romāni un pētījumi. Īpaši ieskām arī vairākas sadaļā "Veselība" iekļautās grāmatas par bērnu un jauniešu psihisko un mentālo veselību. Savu zemi un ļaudis iepazīt palīdzēs divi atmiņu stāstiem un mūsu mazās, bet tik krāsainās valsts apceļošanai veltītie izdevumi. Līdzīgi kā citkārt, esam centušies nepalaist garām nozīmīgāko mākslas, sporta un citās nozarēs. Jo dzīvei ir jāturpinās – visās tās daudzslāņainajās izpausmēs. Arī tādējādi palīdzēsim nepadoties – gan mūsu ukraiņu brāļiem un māsām, gan arī paši sev.

Seko mums Inb.lv

Literatūras ceļvedis

Sagatavotāji

LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latvistikas un baltistikas nodaļas vadītāja, profesore Ieva Kalniņa

LNB Pakalpojumu departamenta Humanitāro un sociālo zinātņu lasītavas nozaru informācijas eksperte Zane Krūmiņa

LNB Pakalpojumu departamenta Tehnoloģiju un dabaszinātņu lasītavas vadītāja Guna Ulmane

LNB Speciālo krājumu departamenta Mākslas un mūzikas centra Mākslas lasītavas galvenie bibliogrāfi Līga Goldberga, Raits Lubinskis un Toms Herings

LNB Attīstības departamenta Bibliotēku attīstības centra galvenās bibliotekāres Māra Jēkabsone, Madara Freivalde un Solvita Ozola, projektu koordinatore Anda Saldovere

Grāmatniecības pētniece Lilija Limane

Jelgavas pilsētas bibliotēkas Informācijas nodaļas vadītāja Andra Poota

Rundāles novada Pilsrundāles bibliotēkas vadītāja Aelita Ramane

Atbildīgā par izdevumu: LNB Attīstības departamenta Bibliotēku attīstības centra projektu koordinatore Anda Saldovere

Korektore: LNB Attīstības departamenta Bibliotēku attīstības centra galvenā bibliotekāre Māra Jēkabsone

Maketātāja: Enija Lukumiete

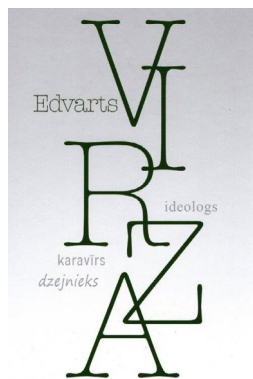
Grāmatu vērtējumos saglabāts vērtētāju individuālais stils

Seko mums lnb.lv

Edvarts Virza – ideologs, karavīrs, dzejnieks.

Iesaka Ieva Kalniņa

Atslēgvārdi

latviešu literatūras vēsture un personības; Edvarts Virza

<https://www.janisroze.lv/lv/gramatas/dailliteratura/memuarliteratura-biografiski-apraksti/edvarts-virza-ideologs-karavirs-dzejnieks.html>

Kolektīvā monogrāfija "Edvarts Virza – ideologs, karavīrs, dzejnieks" atklāj Edvarta Virzas daudzpusīgo darbību un tās nozīmi 20. gadsimta pirmajā pusē, visvairāk – 20.–30. gadu kultūrā. Izdevumā iekļauti dažādu valstu un institūciju divdesmit trīs zinātnieku raksti, kas strukturēti piecās nodaļās, katra no tām virzīta uz kādu no Virzas daudzpusīgās darbības un daiļrades izpēti. Krājuma pirmā nodaļa "Edvarts Virza un nācijas vēsture" fokusēta uz rakstnieka ideoloģisko darbību un iesaisti nācijas veidošanā un jēdziena konstruēšanā (te atrodamī Skaidrītes Lasmanes, Jāņa Šiliņa, Māras Rubenes, Sigitas Kušneres raksti). Monogrāfijas otrā daļa "Edvarts Virza un cittautu literatūra" veltīta plašajam dzejnieka zināšanām un interesēm Eiropas kultūras vēsturē (Māra Grudule, Olga Senkāne, Ilze Rūmniece, Ludmila Sproģe, Iveta Narodovska, Astra Skrābane). Monogrāfijas trešā nodaļa "Edvarta Virzas darbi tulkojumos" veltīta latviešu literatūras zinātnē retāk pētītam jautājumam – Virzas darbu tulkojumiem (Liene Lauska, Pāvels Štolls, Vigmants Butkus, Justīne Prusinovska). Ceturtā monogrāfijas nodaļa parāda, ka gan literatūras, gan mākslas un mūzikas kritikā Virza bijis kultūrpoliķis, kurš rakstījis par latviešu kultūras attīstības principiem (Anda Kubuliņa, Aija Brasliņa, Ieva Struka, Jānis Torgāns). Savukārt Maksims Strunskis pirmoreiz izveidojis aptverošu Virzas tekstu reģistru mūzikā. Krājuma beidzamā nodaļa pievēršas Virzas literārajai darbībai latviešu literatūras kontekstā (Edgars Lāms, Ieva Kalniņa, Ilze Lokmane, Viesturs Vecgrāvis, Janīna Kursīte).

Šajā rakstu krājumā, plaši un daudzveidīgi pētot Virzas devumu, saskatāms, kā pamazām no novatora, modernisma pārstāvja, erotiskā dzejas krājuma "Biķeris" autora, izveidojas konsekventi nacionāli konservatīvs rakstnieks un domātājs. Rakstu krājums atklāj Virzas nozīmi sabiedriskās domas veidošanā – viņš ir visu

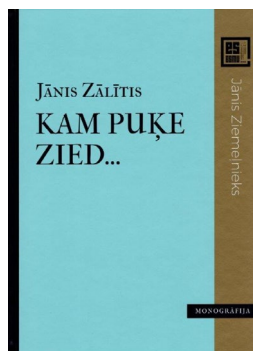
Kolektīvā monogrāfija. Sastādītājas:
A. Kubuliņa, I. Kalniņa.
Rīga : Zinātne, 2021. 430 lpp. ISBN
9789934599194.

mākslas veidu kritiķis, publicists, tulkotājs, nācijas idejas veidotājs un kultūrpoliķis. Virza lieliski pārvalda latviešu valodu, turklāt prot to daudzveidīgi lietot. Skaidrīte Lasmane uzsver: "Edvarta Virzas retoriski konstruētais nacionālais kults uzbur cēlu, sakrālu, mīlestības apvītu pielūgsmes tēlu, kas uzturējis emocionālas piederības un augstākās vērtības attieksmi pret valsti un nāciju divu sekojošu okupāciju, trimdas un Padomju Latvijas gados." (41., 42. lpp.).

Izdevumu bagātina katrai publikācijai pievienots kopsavilkums angļu valodā, kā arī vairāki pielikumi: kopējais krājuma kopsavilkums angļu valodā, personu rādītājs, kā arī ziņas par autoriem. Krājums adresēts latviešu literatūras pētniekiem, skolotājiem, studentiem, citiem interesentiem.

Zālītis, Jānis. Kam puķe zied...

Iesaka Lilija Limane

Atslēgvārdi

latviešu literatūras vēsture un personības; Jānis Ziemeļnieks

<https://www.dgramata.lv/dg-izdotas-gramatas/dokumentala-literatura/originalliteratura-latviesu/biografija/kam-puke-zied>

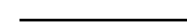
<https://klasika.lsm.lv/lv/raksts/gramatu-stasti/jana-zalisa-kam-puke-zied-un-ceslava-milosa-davana.a157266>

Turu rokās grāmatu ar gaišzilas krāsas vāku, un ir sajūta, ka tieši šādā krāsā jābūt ietērtam iespieddarbam par dzejnieku Jāni Ziemeļnieku. "Kam puķe zied..." ir pirmais monogrāfiskais sērijas "Es esmu..." pētījums, to dzejniekam Ziemeļniekam veltījis literatūras vēsturnieks Jānis Zālītis. Ar nepacietību gaidīju šo darbu, cerot aizskatīt negācijas, ko izraisīja Andra Zeibota krauklīgā prātuļošana romānā "Krauklis" – tik nepiestāvoša romantiskajam dzejniekam. Tāpat kā viņa dzīves laika jaunajām meitenēm, arī man Ziemeļnieks reiz bija tuvs dzejnieks, viņa atdzejotās Heinriha Heines rindas "Kur uguns mīt, kas izdzisusi? Un kur ir vējš, kas norimis?" biju reiz izvēlējusies par dzīves moto. Tāpēc pozitīva iedziļināšanās viņa personībā man bija ļoti svarīga, un Zālītis savā darbā rehabilitē "Krauklī" iemiesoto negatīvo tēlu. Neuzurdot ik epizodi jutīgā un traģiskā dzejnieka gaitās, viņš ne brīdi nezaudē cieņu un mīlestību pret viņu.

Interese par Ziemeļnieku Zālītim radās jau kādu laiku pirms monogrāfijas ieceres – faktiski tā ir caurvijusi visu viņa pētniecisko biogrāfiju. Publicēti atradumi par viņa skolas gadu draugiem, sastādīta un ar gudru priekšvārdu bagātināta Ziemeļnieka attiecībām ar Raini un Aspaziju veltītā izlase "Just dziļi dzīvību un nāvi...", kur varam iepazīties ar Ziemeļnieka vēstulēm, rakstiem par dzejnieku pāri, kā arī Aspazijas drāmu "Ziemelis". Monogrāfijā vietu rod arī daudzas citas līdz šim dažādos periodiskajos izdevumos izkaisītās Zālīša pētnieciskās atklāsmes par maz pazīstamām personībām un literārās dzīves notikumiem, vairāk vai mazāk mainītas un papildinātas. Monogrāfija atklāj Zālīti kā oriģinālu un čaklu pētnieku, kas

daudz un dziļi racis npublicētos arhīvos, apaudzējis atrasto ar visos iespējamajos avotos publicēto, veidojot intriģējošus, atklāsmju pilnus stāstiņus par literārās dzīves noslēpumainiem stūrīšiem. Līdzīgi no stāstiņiem sastāv arī monogrāfija par Ziemeļnieku, kas savukārt nosaka tās sižetisko veidolu.

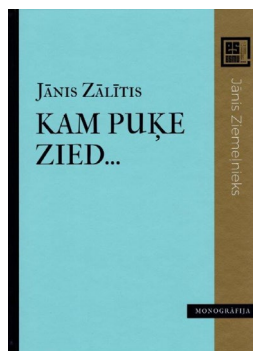
Monogrāfijas kompozīcija un vielas izklāsts nav konservatīvās tradīcijās būvēts sižetisks vēstījums par dzejnieka dzīvi no šūpuļa līdz kapam, trūkst klasiskas daiļdarbu analīzes. Tās kompozīciju veido pa daļai hronoloģiskā secībā kārtoti pētnieciski stāstiņi par notikumiem un cilvēkiem, ko dzejnieks sastapis savā ceļā, bijis ar tiem saistīts ciešā vai tikai nelielā saskarē. Tādējādi, ievērojot dzejnieka plašās pazīšanās ar laikabiedriem kā Benjamiņa izdevumu redakcijas loceklim, apskatniekam, krodziņu apmeklētājam un gana sabiedriskam cilvēkam, pētījums aptver iespaidīgu personu loku. Līdzšinējie raksti par Ziemeļnieku, ieskaitot Jāņa Plauža romānu, netiek atkārtoti, jo Zālītim labpatīk mīt jaunas takas. No arhīvu dziļēm, senu laikrakstu un grāmatu lappusēm un pat vēl dzīvo ļaužu stāstiem pētnieks vērpj stāstus, kur ik epizode ir svaigs fakts, jaunums, atklājums, veidojot skaistas intelektuālas mežģīnes. Šīs mežģīnes ir īsta medusmaize pēc jaunām faktu un sakarību niansēm alkstošam filologam. Autors ar faktiem bagātīgi izgaismo šķietami nebūtiskas epizodes, laikabiedrus, varbūt nozīmīgus, varbūt garāmslīdošus Ziemeļnieka dzīvē, bet dažam būtiskajam (piemēram, tuvākajam draugam Jānim Akurāteram) pat nepievēršas. Tas nozīmē, ka apskatāmo personu un faktu atlasī nosaka pētnieka intereses, nevis vēlme aptvert visu par Ziemeļnieku zināmo. Monogrāfija ir vairāk

Zālītis, Jānis. Kam puķe zied...

Iesaka Lilija Limane

Atslēgvārdi

latviešu literatūras vēsture un personības; Jānis Ziemeļnieks

<https://www.dgramata.lv/dg-izdotas-gramatas/dokumentala-literatura/originalliteratura-latviesu/biografija/kam-puke-zied>

<https://klasika.lsm.lv/lv/raksts/gramatu-stasti/jana-zalisa-kam-puke-zied-un-ceslava-milosa-davana.a157266>

Zālīša pētījums, nekā pētījums par Ziemeļnieku. Svaigais, intriģējošais materiāls ir kā savdabīga 20. gadsimta 20. gadu literārās dzīves enciklopēdija un Zālīša pētnieciskā darba kvintesence. Kur bagātajā materiālā atrodas stāsta varonis Ziemeļnieks? Vērpjot stāstu pavedienus, viņš palaikam pazūd, tomēr atkal un atkal uzrodas kaut attāli. Atklāsmēm bagātā materiāla organizācijā varētu vēlēt vairāk mērķtiecības fokusā uz dzejnieku, jo sarkanā līnija, kas izved cauri stāstiņiem, iezīmējas visai vāji. Atsevišķos it kā Ziemeļniekam veltītos stāstiņos vēlme ietilpināt pēc iespējas visu zināmo informāciju aizved autoru sānu sazarojumos prom no monogrāfijas varoņa. Dažiem stāstiņiem ar dzejnieku ir pat stipri attāls sakars. Piemēram, Zālītim labpaticis atkārtot jau reiz publicēto sēls. Līdzīgi ar dzejnieka dzīvi pastarpināti saistīti personāži monogrāfijas lappusēs tiek ievesti visai bieži. Vai Zālīša sakāmajam ir kāds vadmotīvs sakarā ar Ziemeļnieka personības versiju, īsti skaidrs nekļūst.

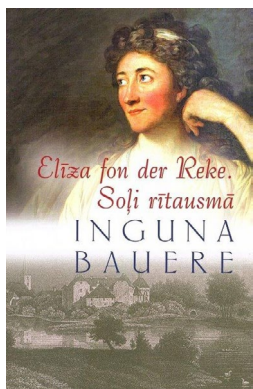
Lai gan dažos stāstiņos Ziemeļnieks pavīd visnotaļ attāli, dzejnieka klātbūtne ir ne tikai nojaušama, bet skaidri jūtama. Daudzos stāstiņos viņš ir galvenais varonis, nevis tikai ar vieglu vēja pūsmu skarts dalībnieks. Piemēram, stāstiņā par dzejnieka vasaru Valmierā, kur viņš māsas paspārnē atpūšas pēc ārstēšanās slimnīcā. Viegliem soļiem iezogas sieviešu tēli, taču tikpat viegli arī atkal pazūd. Pamatīgi līdz skaidrībai novest intīmās lietas Zālītim netiek, pat attiecības ar Ziemeļniekam tuvajām māsām Zaķītēm atklātas bez rupja tiešuma, noslēpumaini un ne līdz galam.

Kopumā pats labākais, ko monogrāfija sniedz, ir bagātīgais 20. gadu literārās dzīves fons, kurā neiztrūkstošs kļūst zilās puķes dziesminieks. Jā, puķe, tās simbols daudz smalkjūtīgāk un precīzāk saistās ar Ziemeļnieku, nevis Zeibota radītais raupjais kraukļa tēls. Kam zied puķe? Vai Zālītis sniedz precīzu atbildi, nezinu, drīzāk tas ir asociatīvs tēls par dzejnieku, kura pielūgsmes objekts varētu būt ātri gaistošs zieds. Par šo meistarīgi un bagātīgi savīto zieda izjūtu arī ir prieks. Tāpat kā par spilgtajiem dzejoļu citējumiem, kas tik ļoti bagātina monogrāfijas gaisotni. Un vēl – var just, ka monogrāfijas autors nelaimīgo dzejnieku saprot, novērtē un zina par viņu vairāk, nekā pasaka.

Zālīša grāmata ir bagāta, pat ļoti – tā ir īsta pērle literatūras vēsturniekiem. Vienlaikus arī viņa daiļrades apkopojums un augstākais sasniegums.

Bauere, Inguna. Elīza fon der Reke. Soļi rītausmā.

iesaka Andra Poota

Atslēgvārdi

latviešu biogrāfiskā proza;
vācbaltieši; Kurzemes un
Zemgales hercogiste; Latvijas
baronu un hercogu dzimtas

<https://klasika.ism.lv/lv/raksts/gramatu-stasti/ingunas-baueres-eliza-fon-der-reke.-soli-ritaasma-un-gramata-ka.-a151729>

https://www.diena.lv/raksts/kd/gramatas/klaja-nacis-latviesu-rakstnieces-ingunas-baueres-romans-eliza-fon-der-reke.-soli-ritaasma_-14268784

Ingunas Baueres grāmatas “Elīza fon der Reke. Soļi rītausmā” lasīšana iztēlē patiesi līdzinās soļiem rītausmā. Ja romāna sākumā bagātas, dižciltīgas jaunkundzes “spožo” dzīvi iztēlojamies kā rītausmu, kas pilna rasas dimantiem zālē, ir saulesstaru zeltā rotāta, dzidrā gaisa ažūrās mežģīnēs uzpucēta un tirkīza debesīm tapsēta, tad ātri vien mūsu jūsmīgos jutekļus atdzesēs izdzīvošanas aprēķinā stindzinātas veco kundžu sirdis, zosādu uzdzīs sievietes kā labas preces pieprasījums izdevīgu laulību tirgū un nodrebināties tiks kārtējā dzemdību mokās mirstoša, viss viens, grāfiene vai zemiece.

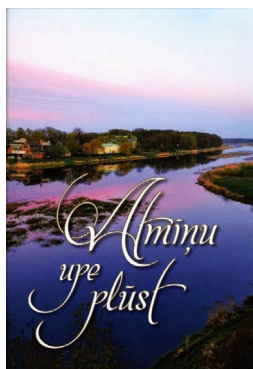
Grāmata par Elizabeti Šarloti Konstanci fon der Reki (*Elisabeth Charlotte Constantia von der Recke*, 1754–1833) dzimušu fon Mēdemu (*von Medem*) – Kurzemes un Zemgales hercogistes baltiešu aristokrāti, literāti, dzejnieci – ir stāsts par sievietes jūtu pasauli un ārējo apstākļu – laikmeta, paražu, kārtas un rocības – mijiedarbību. Es ieteiktu sagatavoties grāmatas lasīšanai: uzvilkt cieši pieguļošu tērpu, sēdēt ar taisnu muguru, lasīt sveces gaismā, tādējādi stiprinot ticamības efektu, kuram pretī maķenīt stilo mūsdienīgā valoda. Lasot vēlams novietot redzamā vietā Mēdemu dzimtas, hercogu Bīronu un citu fon(u) ciltskokus, lai neapmaldītos Šarlotēs, Dorotejās, Elizabetēs, Johanos un Frīdrihos; kā arī atvērt Kurzemes un Zemgales karti, lai aptvertu un vizualizētu tekstā minētās muižas, pilis, attālumus starp tām un, protams, kādu vecās Jelgavas plānu, jo liela daļa romāna darbības risinās Jelgavā.

Ja Elīza fon der Reke dzīvotu mūsdienās, visticamāk, viņa būtu kustības “Me too” priekšgalā, jo panāca šķiršanos no brutālā vīra, ar kuru laulībā bija nokļuvusi piespiedu kārtā, studētu reinkarnācijas teorijas un Konstantīna Raudīves darbus, lai parunātos ar mirušo māmiņu, brāli un meitiņu, varbūt vadītu Eiropas Parlamentu, un neviens par to nosodošā izbrīnā uzacis nesaceltu. Tomēr viņas soļi skanēja 18. gadsimtā, izraisot ne mazumu sašutuma par tādu sievietes uzvedību. Tādēļ Elīzas teiktie vārdi iedvesmo vēl šodien: “Tajā vietā, kurā mēs atrodamies, mums jāmēģina kļūt tik noderīgiem un laimīgiem, cik vien iespējams. Tas ir mērķis mūsu esībai uz šīs zemes, caur kuru mēs pēc tam, kad būsīm šo dzīvi gudri pratuši nodzīvot, trauksimies pretī augstākajai svētlaipei.”

Atmiņu upe plūst.

Iesaka Aelita Ramane

Otrā grāmata. Sastādītāja Aelita
Ramane. Rīga : Madris, 2021. 367 lpp.
ISBN 9789984317960.

Atslēgvārdi

Rundāle; Bauskas novada pagasti; rundāliešu stāsti; atmiņas; biogrāfijas

<http://www.rundale.lv/aktualitates/rundaliesu-atminu-gramatas-atminu-upe-plust-atversanas-svetki>

“Atmiņas ir vienīgā paradīze, no kuras mūs nevar izraidīt” – šos vārdus reiz dzirdēju, izvadot pēdējā gaitā rundāliešiem zināmu cilvēku. Cik daudz atmiņu stāstu aiziet mūžībā! Kas paliek pēc mums? Grāmata ir viens no veidiem, kā nodrošināt atmiņu saglabāšanu nākamajām paaudzēm, un rundālieši to saprata jau 2018. gadā, kad ar pašvaldības atbalstu tapa pirmā atmiņu stāstu grāmata “Atmiņu upe plūst”. Grāmatai ir 278 lappuses, un tā iespiesta tipogrāfijā “Zelta rudens”. Vāku rotā kviešu vārpas zem zilām Zemgales debesīm. Izdevums nenonāca tirdzniecībā, bet tika dāvināts autoriem, bibliotēkām un īpašiem viesiem. To var lasīt arī elektroniski [Rundāles apvienības pārvaldes tīmekļvietnē](#).

Grāmatā iekļauti stāsti par iedzimtajiem rundāliešiem – stiprajām dzimtām, kas paaudzēm dzīvo un strādā dzimtajā pusē; par skolotājiem, kuri te strādājuši jau no laikiem, kad skola bija Rundāles pilī; par kolhozniekiem un sovhozniekiem, kuru dzīves pagājušas smagā darbā, bet ar ļoti pozitīvu skatu uz pasauli, un par daudziem mums zināmiem cilvēkiem, kuru vārdi nu jau ierakstīti vēsturē – mūsu, Rundāles, vēsturē. Pirmās grāmatas atklāšanā tika apsolīts tās turpinājums, un patiesi – 2021. gada nogalē pie lasītājiem nonāca otrā tāda paša nosaukuma grāmata.

Otrajā grāmatā iekļauti 50 stāsti par spēcīgām dzimtām, par mājām, kurās dzīvojušas daudzas paaudzes, par kara laiku, kurā gan karots, gan skolā iets, par darbu gan lauku saimniecībā, gan citās iestādēs, par mīlestību pret māti, mīļoto un dzimto vietu – to visu piedzīvojuši un pārdzīvojuši mūsējie, rundālieši. Grāmata ir 376 lappuses bieza, tā papildināta ar fotogrāfijām no

stāstu autoru personīgajām kolekcijām. Saturs izkārtots četrās nodaļās: “Ar Rundāli saistītie”, “Pilnētīga dzīve starp Kaucīti un Lielupi”, “Ar stiprām saknēm Svitenē” un “Dzīves rūdītie viesturieši”. Pēc nodaļu nosaukumiem skaidri saskatāma to lokālā piederība, kas lasītājiem ir ļoti būtiski.

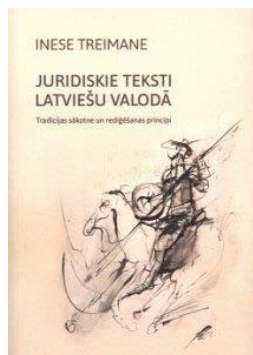
Abu grāmatu tapšanā liela loma bija zemnieces Annas Truntikas idejai un viņas attieksmei pret cilvēkstāstiem. Annas ideja rada atbalstu manī, jo strādāju UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas tīklā “Stāstu bibliotēkas”, kura mērķis ir saglabāt šo dzīvo mantojumu. Ieguvēji ir visi. Uz grāmatas vāka ir skats uz Lielupi no Mežotnes pilskalna vakara saules maigi rozā gaismā. Arī mūsu atmiņas plūst līdzīgi – agrāk, tagad un mūžīgi. Grāmata būs saistoša arī šobrīd citos novados vai pilsētās dzīvojošiem bijušajiem rundāliešiem vai ar novadu saistītiem cilvēkiem.

Izdevums ar pašvaldības finansiālu atbalstu izdots apgādā “Madris”, iespiests Jelgavas tipogrāfijā. Paldies apgāda direktorei Skaidrītei Naumovai par sirsniību un redaktorei Inai Eglītei par skrupulozo darbu.

Treimane, Inese. Juridiskie teksti latviešu valodā: tradīcijas sākotne un rediģēšanas principi.

Iesaka Zane Krūmiņa

Atslēgvārdi

juridiskie dokumenti; juridisko dokumentu sastādīšana un tulkošana; tiesības un valoda

<https://buki.lv/product/juridiskie-teksti-latviesu-valoda>

<https://www.liepu.lv/uploads/files/VSc%203%20Treimane.pdf>

2021. gadā Latviešu valodas aģentūra laida klajā Mg. philol., literatūrzinātnieces un redaktora Ineses Treimanes grāmatu "Juridiskie teksti latviešu valodā". Izdevuma priekšvārdā tā autore uzsver, ka "šī grāmata izaugusi no prakses – no personiskās pieredzes darbā ar juridiskiem tekstiem un no vēlmes saprast, kāpēc šie teksti un to valoda ir tieši tādi, proti, ciktāl tos ietekmējusi vēsturiskā tradīcija un ciktāl – maldīgi priekšstati par tradīciju, un kā tos rediģēt, lai vienlaikus ievērotu valodas likumības un nepārkāptu dažādus juridiskos tabu (jeb lai vilks paēdis un kaza dzīva)". Treimane uzkrājusi iespaidīgu profesionālo pieredzi, strādājot Tulkošanas un terminoloģijas centrā un Valsts valodas centrā. Būdam Rīgas Juridiskās augstskolas un Ventspils Augstskolas lektore, viņa vadījusi seminārus Eiropas Savienības iestāžu tulkotājiem un kā tiesību aktu tulkošanas eksperte piedalījies vairākos starptautiskos projektos.

Juridisko tekstu tulkošana, atšķirībā no citu nozaru tekstu tulkošanas, saistīta ar papildu grūtībām, jo juridisko tekstu tulkotājiem jāpārvar ne tikai valodu, bet arī tiesību sistēmu barjera, t. i., jāveic jēdzienu salīdzināšana avotvalodas un mērķvalodas tiesību sistēmā. Tulkošanas procesā šo tiesību sistēmu atšķirību konstatēšanai ir īpaša nozīme. Autore atzīst, ka mūsdienās ļoti būtiska ir juridisko tekstu kvalitāte – prasme skaidri un kodolīgi formulēt likumdevēja domas. Tulkoto juridisko tekstu saprotamību lielā mērā ietekmē tulkošanas metode un kvalitāte.

Grāmatas pirmajā nodaļā Treimane iepazīstina ar latviešu juridisko tekstu vēsturi, atzīstot, ka tā būtībā ir tulkošanas vesture, jo pirmie latviešu valodā pieejamie juridiskie teksti lielākoties ir

tulkojumi no vācu un krievu valodas. Otrajā nodaļā autore pievēršas nacionālās tradīcijas izkopšanai – juridisko tekstu radīšanai latviešu valodā. Treimane atskatās uz Latvijas valsts dibināšanas vēsturi, pievēršas tās tiesisko pamatu un tiesību avotu analīzei. Autore analizē Satversmi kā pirmo būtisko juridisko tekstu, kas uzreiz tika izstrādāts latviešu valodā un nebija tulkojums. Viņa aplūko arī Civillikuma tapšanas metodes un tā juridiskā teksta saikni ar citiem kultūrtekstiem. Nozīmīga grāmatas daļa atvēlēta juridisko tekstu rediģēšanas problemātikai. Autore skaidro juridisko tekstu kvalitātes jēdzienu, uzsverot, ka primāri par to atbild autors, t. i., teksta izstrādātājs un tulkotājs. Atsevišķā nodaļā apskatīti rediģēšanas uzdevumi un mērķi, uzsverot, ka "rediģēšanas jēdziens nebūt nav tik skaidrs un, kā varētu likties, un ar to mēdz izprast visai atšķirīgus uzdevumus un pilnvaru līmeņus". Rediģēšanā izmantotās metodes un procedūras mēdz atšķirties atkarībā no rediģējamā teksta veida, redaktora individuālajiem paradumiem un termiņa. Grāmatas noslēguma nodaļā Treimane pievēršas rediģēšanas lietderības problemātikai un stratēģijas izvēlei. Autore uzsver, ka nozīme ir tikai lietpratīgai rediģēšanai, piemētot, ka redaktora uzdevums nav vienkārši pārrakstīt tekstu. Rakstot par stratēģijas izvēli, Treimane izvirza šādus galvenos postulātus – vienkāršība un skaidrība, burts vai gars. Autore atzīst, ka uzmanības centrā vienmēr ir teksta kvalitāte – vēlamā izteiksme, saprotamība, burtiska vai idiomātiska tulkošanas metode u. tml. Viņa arī secina, ka šie jautājumi ir nodarbinājuši juridisko tekstu izstrādātājus visos laikos un ir aktuāli joprojām.

Izdevumam pievienots izsmeļošs literatūras saraksts. Grāmata būs noderīga nozares profesionāļiem – juridisko tekstu izstrādātājiem, tulkotājiem un redaktoriem. Protams, arī studentiem.

Kazāks, Kārlis. Sākums mūs atrod pats jeb 5000 km mūzikas.

Iesaka Andra Poota

“Sākums mūs atrod pats, ja ļaujamiēs,” tā Kārlis Kazāks iesāk savu apaļi ripojošo hroniku par Velomūzikas ceļuceļiem (nu varbūt arī par kādu sīku neceliņu) desmit gadu garumā. Stāstiņi par katru Velomūzikas brauciena dienu gluži kā spieķīši velosipēda riepā virpuļo viens aiz otra, liekoties šķietami vienādi ar darbībām, kas tiek veiktas – savācamies, braucam, meklējam celiņus, minamies kalnā, ripināmies lejā, nonākam naktsmājās, uzdziedam un nākamajā dienā un braucienā atkal to pašu. Bet grāmatas jaukums slēpjas tieši tajā. Katra brauciena, dienas, ceļa, celiņa, tikšanās, dziesmas un pat nakts sākums ved mūs kopā ar Kārlī un viņa ceļabiedriem jaunā atklājumā, kas uzplaukst tieši tur un tobrīd kā papardes ziediņš, ja vien, paša Kārļa vārdiem, “pārāk cieši neturamies pie tā, kas jau piedzīvots”. Sākot ar 2012. un beidzot ar 2020. gadu, izbraukāti visi novadi, kas, starp citu, var lieliski noderēt, ja plānojat nākamvasar kaut kur doties ar velosipēdu. Grāmatu lasīt ir viegli, jo valoda, gaiša un viegla, plūst kā bezrūpīga vasaras diena, kuras rīmtumu pa brīžam savijņo asprātīgi novērojumi: “Siltajā vasaras vakarā izskan mazliet sagurušas dziesmas .., turklāt ieradies ir ne tikai Olte, bet arī odi”; “Savelkas mākoņi, un pat Tomam Bricim būtu skaidrs, ka būs lietus”; “Viņas [suitenes] mūs nodzied plikus un līkus. .. Iekarsušas vārdu kaujās, suitenes ķeras pie taviem radiem, mājdzīvniekiem un nebaidās tevi arī anatomiski izmainīt.” Vērojot sēļu zemes Lietuvas pierobežā, mūziķis kā makšķeri izmet domu par robežām, “kas ieskaus mūs pēc pāris gadsimtiem, kā mainīsimies, kā pielāgosimies, ko pieņemsim par savu.” Es uz tās uzķeros kā kāra zivtele seklā ūdenī, tā mani

pavada, sekojot līdzī velomūziķu gaitām, līdz grāmatas beigām. Bet, tāpat kā ceļš nekad nav viens un tas pats, tā arī grāmata nekad nav viena un tā pati, jo braucējs, lasītājs un laiks vienmēr ir cits.

Protams, mani kā jelgavnieci īpaši uzrunā ar manu pilsētu un novadu saistītie Kazāka maršruti. Divi braucieni sākas no Jelgavas stacijas: viens ved gar Ūziņiem (tajā pieminēta Ūziņu bibliotēka un viesmīlīgā bibliotekāre), tad gar Vilces un Blakenfeldes muižu prom uz Augstkalni, bet otrs – caur Jelgavu gar Lielupi uz Mežotni.

Kazāks raksturo arī savas personīgās, jelgavnieka izjūtas: “Mēs atkal satiekamies Jelgavas stacijā. .. Tikuši pāri dzelzceļa tiltam gar mazo un košo pareizticīgo baznīciņu, nokļūstam man nepazīstamā Jelgavā. Esmu dzimis un audzis jelgavnieks, bet mana pasaule bija otrpus Lielupes un Driksas tiltiem, RAFA un Cukurfabrikas pusē. Mani meži stiepās līdz Ozolniekiem, Cenai, un Dalbei. Bet šorīt caur man nepazīstamo Sieramuižu un Rosību izbraucam uz Lediņiem.” Kurp tālāk? Par to var uzzināt katrs pats: gan lasot, gan dodoties aizraujošā un izzinošā veloizbraucienā.

Atslēgvārdi

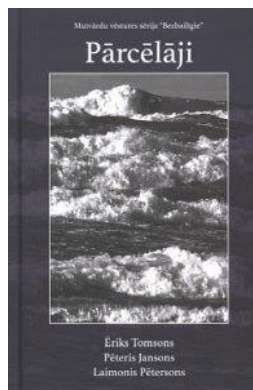
Latvijas apceļošanas apraksti;
Latvijas novadi un pagasti;
latviešu mūziķi un dziedātāji

<https://www.zvaigzne.lv/lv/jaunumi/aktualitates/309184-karlis-kazaks-uzrakstijis-gramatu.htmlts>

<https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/kulturas-rondo/sakums-mus-atrod-pats-saruna-ar-karli-kazaku-par-gramatu-un-jau-a151378>

Tomsons, Ēriks. Pārcēlāji.

iesaka Anda Saldovere

Atslēgvārdi

Latvijas vēsture; Gotlande; Otrā pasaules kara liecinieku atmiņstāsti; kara bēgļi; pārcēlāji; biogrāfijas

<https://www.delfi.lv/kultura/news/books/izdota-otra-gramata-latvijas-mutvardu-vestures-serija-parcelaji.d?id=53904999>

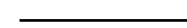
<https://lr1.ism.lv/lv/raksts/radio-maza-lasiitava/parcelaji-stasts-par-laiku-kad-starp-kurzemes-krastu-un-gotlandi.al48059>

Vai esat kādreiz dzirdējuši par baloniņiem ar tajos droši iestrādātu informāciju (tādām kā mazām avīzītēm), kuri astoņdesmitajos gados pie pareizā vēja virziena vairākkārt palaisti gaisā no Zviedrijas krasta – cerībā, ka vismaz kāds sasniegs Latviju un nogādās tur būtiskas ziņas? Atbildes nepienāca... Ja vēl neesat izlasījuši grāmatu “Pārcēlāji” par drosmīgajiem, tolaik pavisam jaunajiem puīšiem, kuri Otrā pasaules kara beigu posmā dažādu apstākļu sakritības, bet visdrīzāk – savas tautas mīlestības, viņiem uzticētās misijas un drosmīgā rakstura dēļ veica tik nozīmīgo jūras pārcēlāju misiju, tad arī jūs par šiem baloniem dzirdat pirmoreiz. Pēc grāmatas izlasīšanas tieši šis “balonu stāsts” man palika atmiņā kā viena no neparastākajām un emocionālākajām epizodēm. Un arī vēl kāda pārsteidzoša sakritība – visi trīs grāmatas galvenie varoņi, kuru atmiņu stāsti izdevumā apkopoti, – Ēriks Tomsons, Pēteris Jansons un Laimonis Pētersons, neraugoties uz smagajiem pārbaudījumiem, dzīves līkločiem, ģimeņu traģēdijām un veselības sarežģījumiem, nodzīvojuši neparasti garu mūžu – divi no viņiem nodzīvojuši ilgāk par 90 gadiem. Bet 1918. gadā, vienlaikus ar Latvijas valsti, dzimušais Ēriks Tomsons vēl joprojām dzīvo Valmierā, kur, būdams titula “Goda valmierietis” īpašnieks, aizvadītā gada pēdējā dienā nosvinējis savu 103. dzimšanas dienu un nu jau ir populārs visa Latvijā – beidzot!

Tikai viens no grāmatā aprakstītās pārcēlāju trijotnes palicis uz dzīvi Gotlandē, divi pārējie izcietuši smagas represijas, pēc kurām atgriezušies uz turpmāko dzīvi Latvijā. Protams, viņi nebija vienīgi, kuri aptuveni 150 km garo jūras ceļu no Kurzemes piekrastes (pārsvarā Jūrkalnes) līdz Gotlandei mēroja daudzkārt (Pēteris Jansons – pat 28 reizes!). Latvijas

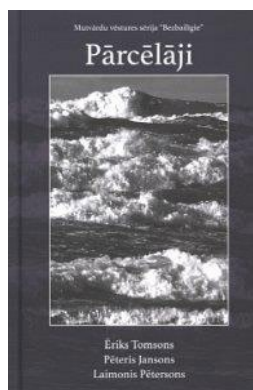
Centrālās padomes organizētajiem braucieniem šie jaunie (tolaik apmēram 25 gadus vecie) puīši tika izvēlēti, jo bija ne vien drosmīgi, bet arī tam laikam atbilstoši izglītoti – pārsvarā ar nesen iegūtu Latvijas jūrskolu diplomu kabatā. Pateicoties šiem trijiem puīšiem un citiem viņu biedriem, Zviedrijas krastu sasniedza aptuveni 4500 civilo bēgļu no Latvijas (aptuveni 2500 – neorganizētos, privātos laivu reisos, kuri bija vēl bīstamāki). Projām devās pārsvarā mūsu valsts tā laika inteliģence – atmiņu stāstījumos pavīd daudz zināmu vārdu: aktieri, rakstnieki, mākslinieki... Emocionālajā atmiņu krājumā daudz raibu piedzīvojumu: bīstami braucieni vētrā, ar bēgļiem un viņu mantām pārpildītas laivas, sūce un ūdens smelšana, tumsa, neziņa, bēgšana gan no vāciešiem, gan krieviem... un arī nodevība no savējo puses. Reizēm stāstījumos pavīd arī pa kādai pretrunai, subjektīvam vērtējumam, bet tas ir saprotami, kad jāatceras vairāk nekā 70 gadus seni notikumi, uzvārdi, samezglotas attiecības, sajūtas... Lai gan par jūras bēgļu gaitām zināms no vēstures grāmatām, pašu notikumu dalībnieku liecības sniedz gluži citu, emocionālu un dzīvu notikumu atveidojumu. Grāmatas sastādītāja Māra Zirņīte piedāvā arī atsevišķu nodaļu, kurā apkopoti vēl dzīvo bēgļu atmiņu fragmenti – laivu pasažieru skatpunkts un izjūtas raksturīgas ar gluži citiem akcentiem, nekā laivu vadītājiem.

Pieminēšanas vērts ir fakts, ka 1999. gadā visi trīs drosmīgie vīri saņēmuši Triju Zvaigžņu ordeni. Un ir patīess prieks, ka mutvārdu vēstures pētnieki ir paguvuši sagatavot šos atmiņu stāstus, kamēr tas vēl bija iespējams.

Tomsons, Ēriks. Pārcēlāji.

Iesaka Anda Saldovere

Atslēgvārdi

Latvijas vēsture; Gotlande;
Otrā pasaules kara liecinieku
atmiņstāsti; kara bēgļi; pārcēlāji;
biogrāfijas

<https://jauns.lv/raksts/zinas/479639-goda-valmierietis-latviesu-beglu-parcelajs-eriks-tomsons-nosvin-103-dzimsanas-dienu>

<https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/cilvekstasti/103-gadus-vecais-beglu-parcelejs-eriks-tomsons-gribeju-zviedrija-nogadat-pec-iespejas-vairak-inteligences.a443816>

Grāmatu bagātina fotogrāfijas, izmantotās literatūras saraksts, kā arī personu rādītājs.

Zviedrijā mūžu aizvadījušais Pēteris Jansons stāstījumā piemin zīmīgu epizodi no saviem pusaudža gadiem, kad viņa māsiņa tam joka pēc izlikusi kārtis. Tolaik mazsvarīgajai savas dzīves epizodei viņš pievērsis uzmanību vien vēlāk, pirms kara, kad aizbēdzis no kuģa un nonācis cietumā, kur cietis smagus pārbaudījumus un licies, ka dzīvei jau beigas. Bet tad atcerējies māsiņas pareģoto, ka dzīvē daudz pārcietīs, pārbrauks pāri jūrai un tur satiks savu otro pusīti. Daudz cietīs, bet daudz arī izdarīs un dzīve kopumā būs laba. Tad nu redzam – Pētera gadījumā zīlniece nekļūdījās!

**Ēriks Tomsons, Pēteris Jansons, Laimonis Pētersons. Sastādītāja Māra Zirņīte .
Rīga : Mansards, 2021. 295 lpp. Mutvārdu vēstures sērija "Bez bailīgjie".
ISBN 9789934122507.**

Ābele, Kristiāna. Voldemārs Zeltiņš: monogrāfija.

Iesaka Toms Herings

Mākslas vēsturnieces Kristiānas Ābeles daudzu gadu garumā lolotais izdevums par Latvijas kultūras vēstures leģendu – mākslinieku Voldemāru Zeltiņu – nācis klajā kā daudzpusīga un aizraujoši lasāma monogrāfija, kas spēj "ļoti, ļoti emocionāli uzvilkt". Lai arī Zeltiņš bijis ļoti ražīgs, vairums viņa darbu gājuši zudumā – gan viņa dzīves laikā, bet vēl jo vairāk pēc tam. Tomēr saglabātais darbu kopums iemantojis stabilu vietu un vērtību Latvijas mākslas telpā un no paaudzes paaudzē iedvesmojis daudzus latviešu māksliniekus. Monogrāfija kārtota trīs nodaļās: pirmā veltīta skrupulozām historiogrāfijas un avotu apkopojumam; otrā – mākslinieka īsajai, bet vētrainajai biogrāfijai; trešā nodaļa ir izvērstā mākslinieciskā mantojuma izvērtējums. Savulaik teikts, ka šādam izdevumam būtu jātop, bet to nav iespējams sastādīt, jo ziņas par mākslinieku ir neapskaužami skopas. Līdz ar to Ābeles smalkais un vērīgs darbs aizpilda arī būtisku iztrūkumu Latvijas mākslas vēstures pierakstos, ļaujot interesentiem līdz šim vispilnīgākajā veidā ieskatīties par latviešu van Gogu dēvētā mākslinieka dzīvē un darbībā.

Atslēgvārdi

Latvijas gleznotāji; Latvijas mākslinieki; biogrāfijas

<https://www.neputns.lv/products/voldemars-zeltins>

<https://lr.lsm.lv/lv/raksts/kulturas-rondo/radikalais-ekspresionists-voldemars-zeltins.-ie pazistina-petniec.ai53349>

Freibergrs, Viktors. Viktora otrā grāmata.

Iesaka Raits Lubinskis

Atslēgvārdi

Latvijas un pasaules kinofilmas; latviešu filmu kritiķi; filmogrāfija

<https://www.kinoraksti.lv/petijumi/personiba/iznakusi-viktora-freiberga-otra-gramata-881>

<https://lr1.ism.lv/lv/raksts/radio-maza-lasiitava/viktora-otra-gramata-31-kinovalodas-kods-248-filmas.-piedava-vik-a156645>

Atverot grāmatu, uzmanību piesaista jau Aleksandra Busses grāmatas dizains; savukārt Agneses Zeltiņas fotoreprodukcijas ir Viktora Freiberga savdabības, elegances un stila spogulis. Bezgala vienkāršs un inteligents intelektuālis – un tā nav pretruna, tā ir Freiberga būtība – viņš jau grāmatas virsrakstā sarunā ar lasītājiem pāriet uz Tu.

“Apbrīnā un patiesā cieņā” – ar šiem vārdiem Dita Rietuma paraksta grāmatas pēcvārdu “Par Viktoru”. Grāmatai, kuras redaktore ir Kristīne Matīsa, ir arī “atbalsta komanda” – tā nodēvēti Jānis Oga, Jānis Plūme, Marta Bite, Inta Lase, Kaspars Eihmanis, Arturs Hansons. Ar Valsts kultūrkapitāla fonda atbalstu “Viktora otro grāmatu” izdevusi biedrība “Ekrāns”, līdzdarbojoties portālam “Kino Raksti”. Grāmatas noskaņu kino mūzikā (110 skaņdarbi ar kopējo ilgumu 6 stundas) platformā “Spotify” izveidojis Klāss Vāvere (piekļuves adrese – grāmatas 4. lpp.).

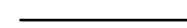
Pārāk primitīvi būtu grāmatu raksturot kā skaidrojošu vārdnīcu, tomēr zināmā mērā tā ir. Autors skaidro jeb “tulko” kino zīmes, jēdzienus, parādības, simbolus, tēlus un dara to trīs dažādos līmeņos – filmas varoņa tulkojums, filmas autora tulkojums, skatītāja tulkojums. Šādu zīmju, tādu kā atslēgas vārdu, – ūdens, pilsēta, klusums, labirints, spogulis, vilciens, upe, logs – grāmatā ir trīsdesmit viens. Savukārt piemēri šo zīmju atšifrējumiem

ņemti no 248 pasaules kino klasikas filmām. Vienu un to pašu lietu mēs varam ieraudzīt dažādos rakursos, vienu un to pašu simbolu varam skaidrot dažādi. Piemēram, ne vienmēr bērna tēls filmās saistāms ar nevainību, labestību vai neaizsargātību. Un cik daudz un dažādas asociācijas var raisīt, piemēram, visparastākās kāpnes!

Uz iebildi, ka grāmatā visvairāk piemēru ņemti no šausmu žanra filmām, pats autors atbild, ka tieši šausmu kino daudz biežāk izmanto iespaidīgus paņēmienus skatītāju ietekmēšanai. Līdz ar to kinoskatītājs tiek piespiests darbināt smadzenes – domāt, rosināt iztēli, meklēt paralēles un asociācijas.

Grāmatas beigās pievienots alfabētisks visu tekstā minēto filmu apkopojums, ļaujot lasītājam izmantot šo filmu izlasi kā ceļvedi, bagātinot savu pieredzi un iepazīstot pasaules kino klasiku. Pieļauju, ka sarakstā iekļautās ir Freiberga favorītfilmas.

Profesors Freibergs ir kaislīgs, erudīts kino zinātnieks, kurš ar savu aizrautību spēj iedvesmot ikvienu, kam izdevies viņu satikt. Viņa pirmais autobiogrāfiskais prozas darbs “Kinomāna slimības vēsture” (2019) saņēma Dzintara Soduma balvu literatūrā. Arī otrajā grāmatā bieži ieskanas autobiogrāfiski motīvi – asociācijas, paralēles, atmiņas, piemēri no personiskās

Freiberghs, Viktors. Viktora otrā grāmata.

Iesaka Raits Lubinskis

Atslēgvārdi

Latvijas un pasaules
kinofilmas; latviešu filmu kritiķi;
filmogrāfija

[https://www.kinoraksti.lv/
petijumi/personiba/iznakusi-
viktora-freiberga-otra-
gramata-881](https://www.kinoraksti.lv/petijumi/personiba/iznakusi-viktora-freiberga-otra-gramata-881)

[https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/
radio-maza-lasiitava/viktora-
otra-gramata-31-kinovalodas-
kods-248-filmas.-piedava-vik.
a156645](https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/radio-maza-lasiitava/viktora-otra-gramata-31-kinovalodas-kods-248-filmas.-piedava-vik.a156645)

pagātnes. Ne velti Vāvere pieļauj, ka Freibergam "skatīties
filmas un domāt par to tēliem un nospiedumiem nozīmē domāt
par dzīvi un pasauli".

Raita, asprātīga, nesamākslota, humora un pašironijas pilna
ir grāmatas valoda. Vienlaikus teksti ir bezgala ietilpīgi. Bet
galvenais, ka tie liek domāt! Un vai nebūtu jauki, ja pēc šādas
grāmatas izlasīšanas katram pašam rastos vēlme uzrakstīt
savu kino simbolu skaidrojumu – no sava, nevis grāmatas
autora viedokļa, uzlikt uz papīra savas asociācijas, līdzības,
šifrējumus, fantāzijas par tekstā jau minēto trīsdesmit vienu
zīmi? Bet varbūt – izveidot arī savu mīļāko filmu sarakstu?

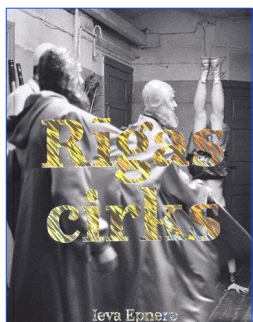
Jāpiebilst, ka grāmata iekļauta Latvijas Grāmatizdevēju
asociācijas organizētā grāmatu mākslas konkursa "Zelta ābele"
2021. gada nominantu sarakstā.

Redaktore Kristīne Matīsa;
pēcvārda autore Dita Rietuma.
Rīga : Biedrība "Ekrāns", 2021. 176 lpp.
Sērija "Kino rakstu bibliotēka".
ISBN 9789934235269.

Epnere, Ieva. Rīgas cirks = Riga circus.

Iesaka Līga Goldberga

Tulkotāja Ieva Lešinska.
Berlin : Bom Dia Boa Tarde Boa
Noite, 2020. 189 lpp.
ISBN 9783964360328.

Grāmata "Rīgas cirks" atspoguļo mākslinieces Ievas Epneres veidoto fotogrāfiju sēriju, ar kuru viņa sāka strādāt 2004. gadā pēc Latvijas Mākslas akadēmijas absolvēšanas. Četru gadu garumā Epnere dokumentēja cirka mākslinieku darba ikdienu Rīgā un izrādēs citur Latvijā. Fotogrāfijās redzami izrāžu skati, cirka mākslinieku portreti brīžos pirms izešanas uz skatuves un treniņos. Ņemot vērā to, ka kopš 2018. gada Latvijā ir aizliegta savvaļas dzīvnieku dresēšana un izmantošana cirka izrādēs, Epneres fotosērija laika gaitā kļuvusi par aizgājušai tradīcijai veltītu dokumentālu stāstu.

mākslas balvas. Arī fotogrāfiju sērija "Rīgas cirks" ir eksponēta izstādēs vairākās valstīs. Darbu pie fotogrāmatas Epnere uzsāka 2019. gadā Vācijas rezidencē ar *Berliner Künstlerprogramm des DAAD* stipendijas palīdzību. Ar fotogrāmatu saistītā izstāde "Cirks zem kupola" (2021), kas norisinājās Latvijas Nacionālā mākslas muzeja Kupola zālē, nominēta "Purvīša balvai 2023".

Atslēgvārdi

laikmetīgā un dokumentālā fotogrāfija; Ieva Epnere; Rīgas cirks

<https://fotokvartals.lv/2021/08/05/fotografija-zem-kupola>

<https://www.youtube.com/watch?v=ARdy0TJzbgE>

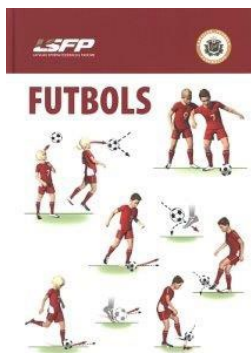
Izdevums "Rīgas cirks" ir laikmetīgās mākslas projekts un vērtīgs ieguvums Latvijas fotogrāmatu klāstam. Taču tā auditorija ir ne tikai fotogrāfijas un mākslas, bet arī cirka kultūras un nesenās vēstures interesenti. Grāmatas albuma daļu papildina trīs esejas. Mākslas zinātniece Anita Vanaga īsi iezīmē Epneres biogrāfijas punktus, kas veidojuši viņas mākslas valodu, un padziļināti pievēršas cirka mākslas vēsturei, koncentrējoties uz Eiropas kultūrtelpu, Rīgas cirka dibināšanai, tā darbībai 20. gadsimta politiskajās sistēmās, kā arī cirka liktenim pēdējās desmitgadēs. Savukārt angļu rakstnieks Toms Makārtijs (*Tom McCarthy*) filosofiskā esejā konceptualizē cirku kā kultūras fenomenu, bet kuratore Zane Onckule apraksta projekta attīstību kopš 2004. gada līdz grāmatas izdošanai.

Epnere ir multidisciplināra māksliniece, kura strādā fotogrāfijas, instalācijas un video medijos, pētot sociālus procesus sabiedrībā, kā arī ar identitāti un tradīcijām saistītas tēmas. Māksliniece piedalās grupu un solo izstādēs Latvijā un pasaulē kopš 2003. gada, saņemot starptautiskas un vietēja mēroga

Biezais, Artūrs. Futbols.

Iesaka Māra Jēkabsone

**Citi autori: Kirils Buravcevs, Aleksandrs Jeļisejevs,
Dainis Kazakevičs, Aleksandrs Stradiņš;
galvenā redaktore Dace Kaspars. Rīga : Latvijas
Sporta federāciju padome; DUE, 2022. 375 lpp.
ISBN 9789934235412.**

Ja ģimenē aug skolēns, kurš trenējas futbolā kopš četrus gadu vecuma un dara to ar lielu prieku un entuziasmu, šāda grāmata nevar nepievērst vecāku (un, protams, jauno futbolistu) uzmanību. Apjomīgais, teju 400 lappušu biezais un augstā poligrāfiskā izpildījumā sagatavotais izdevums ir piecu autoru – Daiņa Kazakeviča, Artūra Biezā, Kirila Buravceva, Aleksandra Jeļisejeva un Aleksandra Stradiņa – kopdarbs, taču izdevuma veidošanā kopumā piedalījušies vairāki desmiti līdzstrādnieku. Grāmatu sadarbībā ar Latvijas Futbola federāciju izdevusi Latvijas Sporta federāciju padome, un tas ir ceturtais izdevums Latvijas Sporta federāciju padomes sporta metodiskās literatūras sērijā, kurā līdz šim iznākuši līdzīgi metodiskie materiāli šahā, peldēšanā un vieglatlētikā.

Atslēgvārdi

futbols; futbola metodika; futbola treniņu programmas, plāni un vingrinājumi

<https://lff.lv/zinas/13778/sporta-metodiskas-literaturas-serija-izdod-gramatu-futbols>

<https://www.delfi.lv/sports/news/futbols/sporta-metodiskas-literaturas-serija-izdod-gramatu-futbols.d?id=54006796>

Grāmata adresēta futbola treneriem, futbolistiem, esošajiem un topošajiem futbola speciālistiem un entuziastiem, kā arī ikvienam interesentam, kurš vēlas apgūt futbola pamatus. Svarīgi, ka izdevums radīts tieši Latvijas treneriem, apbērojot pasaules pieredzi no daudzām valstīm un pielāgojot to Latvijas situācijai. Sporta attīstība ir plānots process, un nozīmīga šī procesa sastāvdaļa ir izglītošana, kas nav iespējama bez apkopotām, sistematizētām zināšanām. Grāmatā detalizēti analizēti visi futbolistu sagatavošanas veidi: fiziskā, psiholoģiskā, tehniskā un taktiskā sagatavošana, piedāvājot gan teorētiskas zināšanas, gan praktiskus piemērus un metodiku. Spēlētāju sagatavošana aplūkota, sniedzot ieteikumus pa vecumposmiem – uzsverot katra vecumposma

īpatnības, norādot futbola mācīšanas metodiku un piedāvājot spēlētāju sagatavošanas programmas un plānus katram vecumam – no četriem līdz astoņpadsmit gadiem. Izdevumā daudz ilustrāciju, shēmu un tabulu; sniegti ieteikumi treniņu procesa organizēšanai, ietverot gan ieteicamās metodes un sasniedzamos rezultātus, gan treniņu konspektus. Izdevuma mērķis ir sniegt atbalstu treneriem strukturētā spēlētāju sagatavošanā ilgtermiņā, lai katrs treneris varētu izvēlēties saviem spēlētājiem atbilstošāko un efektīvāko paņēmieni klāstu. Atsevišķa nodaļa veltīta vārtsargu sagatavošanai, Latvijas futbola izlašu spēļu koncepcijai, ietverot gan spēles pamatprincipus un spēlētāju profilus, gan uzvedības un attieksmes standartus, kā arī futbola spēlētāju testēšanai ar konkrētu testu paraugiem.

Nav noslēpums, ka futbols ir vispopulārākais sporta veids pasaulē un tiek dēvēts par sporta karali. Tāpat visiem zināma esošā situācija Latvijā futbolā un Latvijas izlases sniegums pēdējos gados. Nevaru apgalvot, ka šis izdevums izglābs Latvijas futbolu, taču nenoliedzami tas ir liels atspazs treneriem, kuri sagatavo jauno Latvijas futbola paaudzi, kā arī praktiska rokasgrāmata futbolistiem un futbola mīļotājiem. Jāatzīmē, ka Latvijas Futbola federācija 2021. gadā svinēja simts gadu jubileju. Cerams, ka bagātīgais izdevums būs noderīgs un labs atspēriena punkts Latvijas futbola izaugsmei nākamajos simts gados.

Oksanena, Jonna, Sollasvāra, Rēta. Ardievas šķēršļiem!

Iesaka Madara Freivalde

Atslēgvārdi

uzmanības deficīta un hiperaktivitātes sindroms; autisms; Tureta sindroms; bērni ar garīgās attīstības traucējumiem

<http://www.autisms.lv/shop/params/category/294130/item/2851500>

<https://www.la.lv/sabiedriba-vedi-lidzigi>

Kopš 2022. gada sākuma Latvijas publiskajās bibliotēkās pieejama Somijas Autisma fonda izdotā Jonnas Oksanenas un Rētas Sollasvāras grāmata "Ardievas šķēršļiem. Palīgs bērnu ar autiskā spektra traucējumiem, UDHS vai Tureta sindromu audzinātājiem." Šis ceļvedis sniedz pārlicinošu priekšstatu par to, kas ir nosaukumā minētās slimības: autiskā spektra traucējumi, UDHS (uzmanības deficīta un hiperaktivitātes sindroms) un Tureta sindroms (turpmāk tekstā neiropsihiatriskie traucējumi), kā arī ir noderīgs, lai jauniegūtās zināšanas izmantotu praksē. Grāmatā apkopota pētījumos un praksē balstīta informācija.

Izdevuma mērķis ir mazināt diskrimināciju un attīstīt vienlīdzīgu praksi bērnu un jauniešu darbības vidē un vadībā. Ceļvedī plašāk apskatītā tematika: pieņemoša attieksme, atbalsts pašvadībai; stresa regulējums un maņu atšķirību ievērošana; pamatprasmju apguve bērniem un jauniešiem ar neiropsihiatriskajiem traucējumiem; mācīšanās prasmes un iemaņas saprasties ar līdzcilvēkiem; padomi sporta un citām interešu izglītības nodarbībām; neatkarīgas dzīves prasmes un atbalsts bērniem un jauniešiem ar neiropsihiatriskā spektra traucējumiem.

Grāmata būs noderīga ikvienam, kurš vēlas vairāk uzzināt par bērnu un jauniešu neiropsihiatriskajiem traucējumiem. Tā sniegs atbildes, kā labāk komunicēt ar šo auditoriju, kā sniegt atbalstu un iekļaut šos bērnus un jauniešus ikdienas norisēs. Izdevumā publicēti arī dažādi uzdevumi, pieredzes

Palīgs bērnu ar autiskā spektra traucējumiem, UDHS vai Tureta sindromu audzinātājiem: rokasgrāmata.

Tulkotāji: Aija Biezaite, Arnis Pooks. Latvijas Autisma fonds.

Somija : Somijas Autisma fonds, 2019. 333 lpp.

ISBN 9789526927633.

stāsti, vērtīgi padomi, kuri palīdzēs labāk izprast un veidot sadarbību ar bērniem un jauniešiem, kam konstatētas minētās diagnozes.

Plašāk par grāmatu un to, kā tā izmantojama bibliotekāriem, izlasāms [publikācijā Latvijas Bibliotēku portālā.](#)

Mēderndorfers, Vinko. Sirds plaukstā.

Iesaka Madara Freivalde

Atslēgvārdi

slovēņu literatūra; romāni
jauniešiem

<https://www.delfi.lv/kultura/news/books/izdots-slovenu-rakstnieka-vinko-mederndorfera-romans-jauniesiem-sirds-plauksta.d?id=53936775>

<https://lililasa.wordpress.com/2022/01/23/4144>

Ir paties prieks, ka rakstnieki nebaidās runāt par tēmām, kuras skar bērnus un jauniešus ar speciālajām vajadzībām. Kā viena no jaunākajām daiļliteratūras grāmatām, kurā tiek skarta šī tematika, ir Vinko Mēderndorfera grāmata “Sirds plaukstā”. Grāmata ir stāsts par 8. klases skolnieci Nikolaju jeb Niku, kura ir ļoti gudra, izglītota meitene ar daudzām ārpuskolas aktivitāšu interesēm, vēlmi draudzēties un pilnvērtīgi baudīt savus pusaudzes gadus.

Nikas klasesbiedri pēc stundām ļoti vēlas doties ciemos arī pie viņas, jo skolēni labprāt pavada laiku viens pie otra. Taču Nika izvairās no klasesbiedru vēlmēm ciemoties viņas mājās, aizbildinoties ar personīgiem plāniem vakaram. Bet kādu dienu Nikas klasesbiedri meiteni pārsteidz, ierodoties viņas mājās bez uzaicinājuma, un tādējādi uzzina, ka Nikas parasti neparastajā ģimenē ir kaut kas citādāks – tas ir viņas brālis Igors, kuram ir Dauna sindroms.

Grāmata sarakstīta no Nikas skatpunkta, un tajā rodamas pusaudzes pārdomas un domu lidojumi, kuri ļauj ielūkoties viņas krāsainajā iekšējā pasaulē. Meitenes pasaule ir iztēles bagāta: piemēram, viena no lietām, ko viņa dara, – piešķir apkārtējiem iesaukas, kuras asociējas ar kādu dzīvnieku. Nika arī ļoti labprāt dalās ar savām idejām, piemēram, iesakot skolotājiem, ko viņi varētu darīt, lai uzlabotu mācību stundu kvalitāti – tiesa, ne vienmēr šīs idejas tiek īstenotas. Meitenei bieži šķiet, ka vecāki viņai uzbāžas ar nemitīgiem jautājumiem un padomiem, lai gan paši taču ir bijuši pusaudži un vajadzētu zināt, kā pusaudži jūtas šajā vecumā.

No slovēņu valodas tulkojusi Māra Gredzena.
Rīga : Aminori, 2021. 159 lpp.
ISBN 9789934612077.

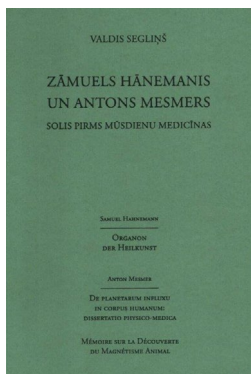
Nika izdzīvo dažādu emociju gammu. Vienā brīdī viņa ir visgudrākā meitene klasē, no kuras visi noraksta mājas darbus, taču pēc mirkļa viņa tiek nosaukta par tmeiteni, ar kuru citi vairs nevēlas komunicēt. Niku nepamet doma – kā būtu, ja viņa saņemtu negatīvu vērtējumu, kā būtu, ka viņa nebūtu visgudrākā, kā būtu, ka viņa būtu vienkārši normāla 8. klases skolniece? Meitene vēlas saprast, kā rīkoties un domāt, mēģina rast atbildes no vecākiem, taču nespēj saprast, kā viņi jūtas un vai attiecībā uz brāli Igoru viņa ar vecākiem ir vienisprātis.

Grāmatas autors ir uzrakstījis fantastisku stāstu – ar dažādiem sižeta pavērsieniem, kas liek lasītājam pilnībā iejusties gan Nikas tēlā, gan pārējos grāmatas varoņos un, pats svarīgākais, – grāmata ir ar sirsnīgām un laimīgām beigām.

Šis stāsts aicina domāt par to, ka mums ir jāaudzina paaudze, kurai nav bail paskatīties uz citādiem bērniem un jauniešiem. Ir novērots, ka bērni un jaunieši vienaudžus ar speciālām vajadzībām uztver daudz saprotošāk un atbalstošāk, nekā pieaugušie, kuri nav savā ikdienā saskārušies ar to, kā rīkoties un reaģēt, ja blakus ir bērns vai jaunietis ar neiropsihiatriskām diagnozēm.

Segliņš, Valdis. Zāmuels Hānemanis un Antons Mesmers: solis pirms mūsdienu medicīnas.

Iesaka Guna Ulmane

Atslēgvārdi

medicīnas vēsture;
mesmerisms; homeopātija;
medicīna

<https://www.delfi.lv/campus/raksti/hanemanis-un-mesmers-divi-pretrunigi-verteti-vmi-kurilika-parskatit-uzkratas-zinasanas?id=54017044>

Latvijas Universitātes izdevniecībā sagatavota Valda Segliņa monogrāfija, kura veltīta diviem izciliem ārstiem – Zāmuelam Hānemanim un Antonam Mesmeram. Viņu darbi būtiski ietekmējuši mūsdienu medicīnas veidošanos 19. gadsimtā. Apskatītie darbi ir visai atšķirīgi, tomēr tos vieno autoru spējas savu pētījumu un pārdomu rezultātus formulēt pārdomātu paragrāfu izteiksmē. Daudzas Hānemaņa un Mesmera tēzes mūsdienās ir pašsaprotamas, bet tādas tās nebija pirms diviem gadsimtiem – tās bija asu zinātnisko strīdu priekšmets. Tiesa, ne visiem postulātiem un secinājumiem var piekrist, bet arī šajā gadījumā lasītājam vajadzētu ņemt vērā, ka daudzu mūsdienās zināmo atklājumu un zināšanu tajā laikā vēl nevarējā būt. Abu autoru darbi nereti tiek izmantoti atsaucēs un norādēs, reizēm gan visai kļūdaini. Tāpēc šiem darbiem ir jābūt pieejamiem mediķiem mūsdienās, ļaujot atziņas patstāvīgi izvērtēt, atsakoties no vispārpieņemtām atziņām.

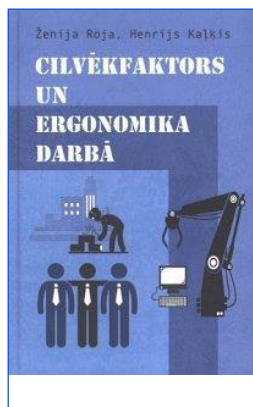
Hānemanis medicīnas vēsturē iegājis kā homeopātijas pamatlicējs, kā arī ar to, ka 19. gadsimta sākumā centās virzīt medicīnisko praksi uz daudz humānāku un individualizētāku attieksmi pret pacientu. Šajā izdevumā tiek piedāvāts Hānemaņa darba sestā izdevuma tulkojums, kas ļauj pilnvērtīgi atspoguļot autora ieceri apkopot uzkrātas zināšanas, kas nereti mijas ar pārdomām, pieņēmumiem un attieksmi.

Mesmers bija vācu ārsts, kurš interesējās par anatomiju. Viņš teoretizēja par dabiskas enerģijas pārnesšanas esamību starp objektiem, ko sauca par "dzīvnieku magnētismu". Šī parādība vēlāk kļuva pazīstama kā mesmerisms.

Gāmatas autors Segliņš vispirms sniedz ieskatu pasaules uzskatos, kuru ietekmē dzīvoja abi ārsti, viņu dzīves gājumos un darba gaitās. Pēc tam ļauj lasītājam pašam iepazīties ar ārstu darbiem, kas pirmo reizi izlasāmi grāmatā latviešu valodā.

Roja, Ženija, Kaļķis, Henrijs. Cilvēkfaktors un ergonomika darbā : zinātniskā monogrāfija.

Iesaka Guna Ulmane

Atslēgvārdi

ergonomika; cilvēkfaktors;
cilvēkkapitāls; darba higiēna;
darba vide; darba drošība;
arodslimības

[https://www.kf.lu.lv/par-mums/
zinas/zina/t/60787](https://www.kf.lu.lv/par-mums/zinas/zina/t/60787)

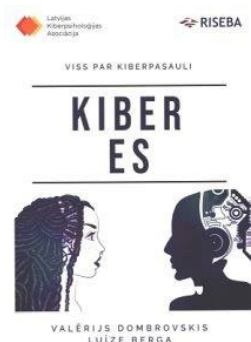
Latvijas Universitātes profesori Ženija Roja un Henrijs Kaļķis izdevuši zinātnisko monogrāfiju "Cilvēkfaktors un ergonomika darbā". Cilvēks spēj fantastiskas lietas, ja vien viņu attiecīgi sagatavo, atbalsta, apmāca, ļauj izpausties, koncentrēties, ievērojot katra strādājošā individuālo fizisko un garīgo sagatavotību. Cilvēku sniegumi ir ļoti niansēti un dinamiski.

Grāmatas autori norāda, ka mēs dzīvojam strauju vides, demogrāfisko un tehnoloģiju pārmaiņu laikmetā. Jaunu darba modeļu un jaunu tehnoloģiju ieviešana ir radījusi jaunus izaicinājumus ergonomikas speciālistiem. Ikviens tautsaimniecības nozare arvien vairāk orientējas uz ražīguma kāpinājumu, tehnoloģiju attīstību, nodrošinot uzņēmējdarbību un organizācijas konkurētspēju ilgtermiņā. Nozīme ir ražošanas automatizācijai un robotizācijai, kas ir viens no tehniskā progresa mērķiem. Zinātniskā monogrāfija "Cilvēkfaktors un ergonomika darbā" palīdzēs ikvienam izprast ergonomikas nepārvērtējamo nozīmi darba procesā, saprast, ka visas apskatītās ergonomikas jomas ir savstarpēji saistītas, ka cilvēks darbā un viņa darbaspējas, ierobežojumi, prasības to apvienošanā ir neaizstājama vērtība ikvienā organizācijā.

Grāmatai ir četras galvenās nodaļas: cilvēkfaktors un ergonomika; fiziskās slodzes ergonomika; kognitīvā ergonomika un organizatoriskā ergonomika. Padziļināta iepazīšanās ar šīm nodaļām palīdzēs ikvienam izprast ergonomikas nozīmi darba procesā.

Dombrovskis, Valērijs, Berga, Luīze. Kiber Es : viss par kiberpasauli.

Iesaka Guna Ulmane

Atslēgvārdi

kiberpsiholoģija;
kibersabiedrība; kiberkultūra;
kiberpasaule; virtuālā
identitāte

<https://www.riseba.lv/lv/gramata-kiber-es-par-ka-produktivi-adapteties-tehnologiju-laikmeta>

Latvijas Kiberpsiholoģijas asociācijas speciālisti sarakstījuši grāmatu, kura lasītājiem sniedz iespēju iepazīties ar unikālām idejām par tematiku, kas saistīta ar virtuālo vidi un sabiedrību. Šis izdevums ir liels ieguldījums kiberpsiholoģijas zinātnes attīstībā un sabiedrības izglītībā, lai palīdzētu cilvēkiem produktīvi adaptēties un justies komfortabli mūsdienu tehnoloģiju laikmetā.

Grāmatas autori ir pieņēmuši izaicinājumu izstrādāt pilnīgi jaunu un visaptverošu kiberpasaules koncepciju, lai pilnveidotu esošās zināšanas par digitālo vidi un piedāvātu adaptīvus mehānismus nepieciešamajam atspēriena punktam veiksmīgai sabiedrības integrācijai kiberpasaulē. Grāmatas centrā ir cilvēks – tehnoloģiju lietotājs – un viņa adaptācijas procesi kiberpasaulē. Grāmatas mērķis ir aktualizēt un pētīt tādas tēmas kā virtuālā pasaule, tās loma, struktūra un koncepcijas; digitālā pašreprezentācija; virtuālā identitāte; kiberpersonība; kiberkultūra; kibersabiedrība; digitāla kopiena un lietotāji; digitālas “pēdas”; kiberprocesu; mijiedarbības stratēģijas.

Grāmata sastāv no trim moduļiem. Pirmais modulis “Mūsdienīgs skatījums uz virtuālo pasauli un kiberpasauli” fokusē lasītājus uz kiberpasaules kā parādības izpratni; otrais modulis “Kiberpasaules sastāvdaļas” iepazīstina ar kibersabiedrību un tās produktiem; trešais modulis “Es kiberpasaulē” ļauj lasītājiem analizēt sevi un saprast, kādi viņi paši ir kiberpasaulē.

Katrs modulis izaicina lasītāja pieredzi un priekšstatus par kiberpasaules piedāvātajām iespējām un to pieņemšanu. Katra moduļa noslēgumā atrodams tēmas apkopojums un galvenie secinājumi. Grāmatu noslēdz izmantotās literatūras saraksts un alfabētiskie rādītāji, kā arī grāmatas tapšanas gaitas apraksts.